

AKTUALITY PRO PRÁVNÍ PRAXI

Vztah přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) TZ a přestupku ve světle zásady ne bis in idem

Jan Zůbek, Tomáš Maxa*

1. Úvod

Princip „ne bis in idem“ neboli „ne dvakrát v téže věci“ zabezpečuje právní jistotu a též autoritu orgánu, který rozhoduje. Souvisí s materiální právní mocí rozhodnutí, hmotněprávním důsledkem právní moci je vznik překážky věci pravomocně rozhodnuté (překážka rei iudicatae).¹ Jedná se o negativní podmínku řízení, která zamezuje tomu, aby jakmile bylo o určité věci pravomocně rozhodnuto, nemohla být tato „totožná“ věc projednávána znovu.

Ačkoliv princip ne bis in idem nelze omezovat pouze na oblast trestního práva, právě v této druhé zmíněné oblasti představuje jeden ze stěžejních principů ochrany osob před zásahy do jejich práv a svobod. Na poli mezinárodního trestního práva tento princip našel vyjádření např. v čl. 20 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu (1998).² Jeho široce uznávaná platnost a důležitost se vyvozuje, jak z ukotvení v právním systému naprosté většiny států s demokratickým politickým uspořádáním, tak skutečnosti, že je expressis verbis obsažen v čl. 14 odst. 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech vyhlášeném pod č. 120/1976 Sb. „Trestní stíhání nelze zahájit proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž čin skončilo pravomocným rozhodnutím soudu, jímž byl obžalovaný uznán vinným nebo jímž byl obžaloby zproštěn.“ Princip je rovněž obsažen v dodatkovém protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod s dodatkovými protokoly vyhlášené pod č. 209/1992 Sb. v čl. 4 „Právo nebyť souzen nebo trestán dvakrát“ (dále jen „Úmluva“ nebo „Protokol“). V rámci Evropské unie byl tento princip Evropským soudním dvorem

v rozsudku *Boehringer Mannheim GmbH proti Komisi* ze dne 14. 12. 1972 č. 7/72³ zařazen mezi obecné zásady evropského práva⁴ a posléze vyjádřen v čl. 50 Listiny základních práv Evropské unie „Nikdo nesmí být stíhán nebo potrestán v trestním řízení za čin, za který již byl v Unii osvobozen nebo odsouzen konečným trestním rozsudkem podle zákona“.

Se stejnou vážností je se zásadou ne bis in idem nakládáno v právních předpisech České republiky. Zde byla zařazena mezi základní zásady trestního práva. Z hlediska hierarchie jde nejprve o čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod „Nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tato zásada nevylučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem“. I když je princip ne bis in idem chápán jako obecný procesní princip, LZPS jej v kontextu čl. 40 výslovně formuluje pouze pro oblast trestního práva soudního. Nepřesnou dikci „čin“ je třeba interpretovat tak, že neodpovídá pojmu hmotného trestního práva „trestný čin“, ale procesnímu pojmu „skutek“.⁵ Trestní řád na Listinu navazuje v § 11 odst. 1 písm. f), g), h) a j), kde z důvodu uplatnění tohoto principu stanoví nepřipustnost trestního stíhání.

³ V anglickém jazyce byl 18. 2. 2013 rozsudek dostupný z internetového zdroje:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61972CJ0007:EN:PDF>

⁴ V rámci práva ES jde o nepsaný pramen práva. Srov. *Kratochvíl, V. a kol.* Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 106.

⁵ *Prášková, H.* Princip ne bis in idem v řízení o správních deliktech. Trestněprávní revue, 2012, č. 3, s. 53.

* JUDr. Jan Zůbek, advokát, Mgr. Tomáš Maxa, advokátní koncipient.

¹ *Knapp, V.* Teorie práva. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 84.

² Oficiální překlad smlouvy do českého jazyka nalezneme ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 84/2009.

2. Řešení otázky dvojího postihu v souvislosti s přestupky a trestnými činy

Pojem trestného činu Evropský soud pro lidská práva (dále také „ESLP“) chápe autonomně a zahrnuje pod něj nejenom trestné činy podle vnitrostátního práva, ale i jiné delikty, které mají trestní charakter, zejména jestliže mají všeobecnou povahu, a pokud má ukládaná sankce kárný a odstrašující účel. Pod pojem trestný čin ve smyslu Úmluvy tak spadají i přestupky, což Evropský soud pro lidská práva výslovně potvrdil v rozsudku *Lauko proti Slovensku* (ze dne 2. září 1998, č. 26138/95). V tomto rozsudku Evropský soud pro lidská práva uvedl, že „pro rozhodnutí, zda je určité porušení zákona „trestní“ povahy ve smyslu Úmluvy, je nejprve nutno zjistit, zda text, který porušení definuje, spadá do trestního práva podle právní techniky žalovaného státu; poté je třeba posoudit, s ohledem na předmět a cíl čl. 6 v běžném smyslu výrazů v něm použitých a na právo smluvních států, povahu porušení, jakož i povahu a stupeň závažnosti trestu, který dotyčné osobě hrozí (viz mj. *Garyfallou AEBE proti Řecku* ze dne 27. září 1997, Sbírka rozsudků a rozhodnutí, 1997-V, s. 1821). Soud poznamenává, že z § 2 odst. 1 a § 49 přestupkového zákona jasně vyplývá, že vnitrostátní právo nekvalifikuje jednání, jehož se stěžovatel dopustil, jako „trestné“. Avšak označení dané vnitrostátním právem má pouze relativní hodnotu (viz *Öztürk proti Německu* ze dne 21. 2. 1984, č. 8544/79). Proto, je nutné posoudit přestupek ve světle druhého a třetího z výše uvedených kritérií. V této souvislosti Soud připomíná, že tato kritéria jsou alternativní a nekumulativní: k tomu, aby byl článek 6 aplikovatelný z hlediska slov „trestní obvinění“, stačí, když je inkriminovaný čin svou povahou „trestný“ z pohledu Úmluvy nebo když je dotyčná osoba vystavena riziku trestu, který svou povahou a stupněm závažnosti všeobecně spadá do „trestní oblasti“ (viz především *Lutz proti Německu* ze dne 25. 8. 1987, č. 9912/82). Nevylučuje to použití kumulativního přístupu, jestliže analýza jednotlivých kritérií odděleně neumožňuje dospět k jasnému závěru, pokud jde o existenci „trestního obvinění“ (viz např. výše cit. roz. *Garyfallou AEBE* nebo *Bendenoun proti Francii* ze dne 24. 2. 1994, č. 12547/86). Pokud jde o povahu jednání, jehož se stěžovatel dopustil, Soud konstatuje, že byl uznán vinným z přestupku na základě § 49 odst. 1 písm. d) přestupkového zákona. Toto ustanovení se vztahuje na přestupky spočívající v narušování občanského soužití a jeho cílem je zajištění klidu mezi sousedícími občany. Právní norma překročená stěžovatelem je tedy určena všem občanům, a nikoli určité skupině se zvláštním postavením. Všeobecný charakter zmíněné normy potvrzuje § 1 přestupkového zákona, podle nějž každý občan musí dbát na respektování zákona a práv spoluobčanů, stejně jako § 2 odst. 1, jenž přestupek definuje jako zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti. Panu Lauko-

vi navíc obvodní úřad uložil pokutu a povinnost uhradit náklady spojené s řízením. Účelem pokuty bylo odradit dotčenou osobu od recidivy. Pokuta má povahu trestu, jíž se obvykle vyznačují trestní sankce (viz výše cit. roz. *Öztürk* nebo *A. P., M. P. a T. P. proti Švýcarsku* ze dne 29. 8. 1997, č. 19958/92). Skutečnosti, jichž se dovolává vláda, například to, že pachatel přestupku nehrozí uvěznění ani záznam do trestního rejstříku, nejsou rozhodující, pokud jde o kvalifikaci jednání pro účely aplikovatelnosti čl. 6 odst. 1 (viz *Öztürk*). Stručně shrnuto, všeobecný charakter zákonného ustanovení porušeného stěžovatelem, stejně jako odstrašovací a kárný účel uložené sankce, dostatečně ukazují, že inkriminované jednání bylo trestní povahy z pohledu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Vzhledem k tomu není nutné se jím dále zabývat z hlediska třetího z výše uvedených kritérií. Relativní nezávažnost trestu nemůže přestupek zbavit jeho inherentně trestní povahy. Čl. 6 odst. 1 je proto podle Soudu na věc aplikovatelný.“

Ve světle tohoto, jak trestný čin pojímá ESLP, zřejmě nelze uplatnit teze klasické trestní nauky ke konkurenci trestných činů a přestupků, připouštějící sice tuto možnost za reálnou, ale bez právního významu co do viny a trestu, který jinak souběh v trestním právu má.⁶ Naopak ESLP svou rozhodovací činností dal průchod tomu, aby zásada *ne bis in idem* vyplývající z čl. 4 odst. 1 Protokolu mohla být plně aplikovatelná nejen ve vztahu mezi trestnými činy podle vnitrostátního práva navzájem, ale také mezi trestnými činy dle vnitrostátního práva a přestupky.⁷ Nejde však jen o přestupky, ale

⁶ Srov. Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 334.

⁷ Tento závěr potvrzuje i odborná literatura, viz např. Jiroušková, Iveta. Nový pohled Nejvyššího soudu na nepřipustnost trestního stíhání v důsledku předchozího rozhodnutí o správním deliktu. *Jurisprudence*. roč. 2011, č. 3.: „Po přečtení důvodové zprávy k Protokolu č. 7 k Úmluvě by bylo nasnadě bez dalšího uzavřít, že předmětný čl. 4 odst. 1 dopadá výlučně na proces a rozhodnutí trestní. Tomuto závěru nepochybně nasvědčuje též samotná formulace ustanovení používající termíny „trestní řízení“, „trestný čin“ a „trestní řád“. Vzhledem ke specifickému přístupu Soudu k definování trestní oblasti jako takové je však nutno tyto pojmy vykládat v souladu se zásadami, jimiž se Soud nechává vést při interpretaci pojmů „trestní obvinění“ podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, resp. „obviněný z trestného činu“ podle odst. 2 a 3 téhož smluvního ustanovení. Právě zmíněný autonomní výklad Soudu pak značně rozšiřuje působnost zásady *ne bis in idem*, neboť de facto nečiní žádné rozdíly mezi delikty kvalifikovanými ve vnitrostátním právu smluvních států jako trestné činy a některými delikty, jež jsou z pohledu vnitrostátních právních norem smluvních států posuzovány jen jako přestupky či jiné správní delikty. Svěbytná interpretace Úmluvy a jejích protokolů Soudem je nezbytným garantem stejné úrovně ochrany práv a svobod ve všech smluvních státech, neboť pokud by státy mohly samy rozhodovat o použití jednotlivých ustanovení Úmluvy (včetně protokolů), postrádala by ochrana jí poskytovaná svůj smysl (např. pro vyloučení aplikace čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě by stačilo toliko, aby byl určitý trest-

vesměš všechny správní delikty, včetně disciplinárních, přičemž v prostředí České republiky může jít o komplikované úvahy o pluralitě deliktu a jejich konkurenčním vztahu, vzhledem k počtu skutkových podstat správních deliktů a výjimek z jejich aplikace.

Na linii vytyčenou ESLP v posledních několika letech navazuje judikatura českých soudů. V některých případech je dokonce omezení opětovného postihu pojmáno extenzivněji, než jak činí ESLP. Za porušení zákazu dvojího postihu označil Nejvyšší soud postup, kdy trestní stíhání bylo zastaveno s tím, že s ohledem na výši škody bylo jednání kvalifikováno jako přestupek, za který byla uložena sankce a následně zjištěno, že škoda je vyšší a proto znovu zahájeno trestní stíhání ukončeno odsuzujícím rozsudkem.⁸

V navazujícím textu se autoři článku pokusí aplikovat východiska ESLP, jakož i závěry z několika rozhodnutí zdejších vrcholných soudů do reálií jednoho případu přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) TZ a jeho možné konkurence s přestupkem podle § 125c zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPPK“).

3. Popis skutkového stavu případu

Řidič jel dne 22. března 2012 se svým vozidlem po silnici I. třídy č. 3 směrem do Českých Budějovic. Poblíž obce Radošovice byl zastaven hlídkou Policie ČR proto, že při jízdě překročil nejvyšší povolenou rychlost o 35 km/h. Policisté mimo porušení pravidel silničního provozu zjistili, že řidiči byla správním rozhodnutím uložena sankce zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu od 11. února 2012 do 11. dubna 2013. Současně bylo zjištěno, že řidič dosáhl 12 bodů v rámci systému bodového hodnocení řidičů. Řidič tedy svým jednáním porušil zákaz řízení motorových vozidel vyplývající ze sankce zákazu činnosti uložené správním orgánem a ustanovení § 3 odst. 3 písm. a) ZPPK odkud vyplývá, že motorové vozidlo může řídit pouze „osoba, která je držitelem příslušného řidičského oprávnění“. Společně s tím řidič porušil povinnost podle § 18 odst. 3 ZPPK, když překročil nejvyšší povolenou rychlost mimo obec o 35 km/h. Na základě oznámení Policie ČR zahájil příslušný správní orgán proti řidiči řízení o přestupku podle § 125c odst. 1 písm. f) bod 3 ZPPK, kterého se měl dopustit tím, že v daném místě a čase překročil nejvyšší dovolenou rychlost o 35 km/h. V rámci předmětného řízení o přestupku správní orgán vydal dne 4. dubna 2012 příkaz,

ný čin ve vnitrostátní právní úpravě označen za delikt správní).“

⁸ Mates, P. Ne bis in idem ve správním právu. In XIX. Karlovarské právnícké dny. Praha: Leges, 2011, s. 56.

kterým uznal řidiče vinným z výše uvedeného přestupku a uložil mu pokutu ve výši 5.000,- Kč (dále jen „Příkaz“).⁹ Podle § 87 odst. 5 zákona o přestupcích platí, že „příkaz, proti kterému nebyl včas podán odpor, má účinky pravomocného rozhodnutí“. Marným uplynutím lhůty pro podání odporu proto nabyl Příkaz právní moci. Vedle postihu ve správním řízení byl řidič obviněn ze spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) TZ, a to z důvodu, že v uvedeném místě a čase řídil motorové vozidlo, ačkoliv mu byla tato činnost rozhodnutím správního orgánu zakázána. Soud po provedeném hlavním líčení obviněného shledal vinným ze spáchání tohoto trestného činu (dále jen „Rozsudek“).¹⁰ Ke stejnému závěru dospěl odvolací soud, když rozhodl podle § 256 TR o zamítnutí odvolání proti Rozsudku (dále jen „Usnesení“).¹¹

4. K závěrům soudů ohledně totožnosti skutku

Ještě samotnou prověrkou závěrů obou soudů je vhodné připomenout, že judikatura ESLP a ESD prošla určitým vývojem v otázce možného jednočinného souběhu trestného činu a správního deliktu a možnosti odsouzení soudem za trestný čin a správním orgánem za správní delikt či naopak. V zásadě zaujala tato (v některých případech odlišná, nebo dokonce odporující si) stanoviska. Nejruznější aspekty posuzované evropskými soudy a rozličné závěry, ke kterým dospěly v otázce, zda byl či nebyl v daném případě porušen princip *ne bis in idem*, se pokusil sjednotit velký senát ESLP ve věci *Zolotukhin proti Rusku* ze dne 10. 2. 2009, č. 14939/03.¹² Podle tohoto rozhodnutí článek 4 odst. 1 Protokolu zakazuje stíhání či potrestání pro druhý trestný čin, pokud je založen na totožném či v podstatných rysech totožném skutku.¹³ Totožnost skutku je podle velkého senátu ESLP dána tehdy, pokud se konkrétní skutkové okolnosti týkají téhož obviněného a jsou neoddělitelně spjatý v čase a místě.¹⁴ Velký

⁹ Pod č. j. MUBN/22900/2012/ODSA-ČV.

¹⁰ Rozsudek Okresního soudu v Benešově vydaný dne 15. srpna 2012 pod č. j. 2T 73/2012-54.

¹¹ Usnesení Krajského soudu v Praze vydané dne 23. října 2012 pod č. j. 10 To 454/2012-76.

¹² Prášková, H. Princip *ne bis in idem* v řízení o správních deliktech. Trestněprávní revue, 2012, č. 3, s. 55.

¹³ Blíže viz bod 82 předmětného rozhodnutí: „Accordingly, the Court takes the view that Article 4 of Protocol No. 7 must be understood as prohibiting the prosecution or trial of a second „offence“ in so far as it arises from identical facts or facts which are substantially the same.“

¹⁴ Toto pojetí totožnosti skutku vyplývá z bodu 84 předmětného rozhodnutí: „The Court's inquiry should therefore focus on those facts which constitute a set of concrete factual circumstances involving the same defendant and inextricably lin-

senát ESLP v této souvislosti uvedl, že pro posouzení totožnosti dvou trestných činů je klíčové porovnání popisu skutku v osvobozujícím nebo odsuzujícím rozsudku majícím povahu *res iudicatae* a popisu skutku v následném obvinění, a to bez ohledu na případné odlišnosti v právní kvalifikaci skutku v obou řízeních. Totožnost skutku je tak jediným kritériem pro určení, zdali jde o tentýž trestný čin ve smyslu čl. 4 odst. 1 Protokolu. Tímto rozhodnutím byla překonána judikatorní linie představovaná rozhodnutím ve věci *Franz Fischer proti Rakousku* ze dne 29. 5. 2001, č. 37950/97, která při posuzování totožnosti trestného činu kladla důraz na podstatné prvky skutkové podstaty trestného činu. Závěry obsažené v rozhodnutí *Zolotukhin proti Rusku* byly následně potvrzeny v rozhodnutí ve věci *Ruotsalainen proti Finsku* ze dne 16. 6. 2009, č. 13079/03. Rozhodnutí ve věci *Zolotukhin proti Rusku* zohlednil ve své judikatuře i Nejvyšší soud, který plně převzal závěry vyplývající z tohoto rozhodnutí ve svých usneseních sp. zn. 8 Tdo 167/2010 ze dne 31. 3. 2010 a sp. zn. 3 Tdo 1053/2010 ze dne 10. 11. 2010.

Jak soud prvního stupně stejně tak soud odvolací totožnost skutku neshledaly, byť jejich argumentace v tomto ohledu poněkud pominula podstatu problému. Jeho neoddělitelnou součástí je odůvodnění Příkazu o uložení pokuty, kde je uvedeno „správní orgán považuje za nutné dále uvést, že obviněný ve výše zmíněném případě zároveň porušil zákaz činnosti spočívající v řízení motorových vozidel do 11. 4. 2013, který mu byl uložen rozhodnutím Magistrátu hlavního města, kdy bylo proti němu policejními orgány vedeno samostatně zkrácené přípravné řízení pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí dle ust. § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Z tohoto důvodu se správní orgán rozhodl neřešit porušení zákona obviněným, spočívající v řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění, neboť o skutku se koná trestní řízení“. Obdobný závěr je uveden i v odůvodnění Rozsudku, podle kterého „skutkové okolnosti obou případů se týkají stejné osoby a odehrály se ve stejné době a na stejném místě“. Jak z Příkazu tak Rozsudku se zdá, že předmětem trestního i přestupkového řízení je totožné jednání.

Odvolací soud rovněž dospěl k názoru, že „v daném případě k porušení zásady *ne bis in idem* nedošlo, neboť skutek, za který byl obžalovaný postížen ve správním řízení, není totožný se skutkem, jímž byl uznán vinným přezkoumávaným rozsudkem“. Ačkoliv připustil, že totožnost skutku může být dána pouze částečnou shodou jednání, nepovažoval samotné řízení motorového vozidla za podstatnou okolnost charakterizující jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace. Ve svém usnesení tento soud sice uvedl, že v obou řízeních „se jedná o stejný případ jednání obžalovaného dne 22. 3.

2012 a o řízení stejného motorového vozidla“, totožnost skutku však v této věci nedovodil, neboť výroková část Příkazu neobsahuje „žádnou zmínku o tom, že obžalovaný řídil vozidlo přesto, že mu tato činnost byla předchozím správním rozhodnutím zakázána“.

5. Kolik jednání tolik sankcí?

Z Příkazu i z Rozsudku potvrzeného Usnesením je patrné, že skutek byl založen na jednání spočívajícím v řízení motorového vozidla. Ostatně jiným jednáním ani není možné mařit uložený zákaz řízení motorových vozidel, anebo spáchat přestupek spočívající v překročení nejvyšší dovolené rychlosti. Řízení motorového vozidla tak nelze bez výhrad vnímat jako toliko nepodstatnou okolnost charakterizující jednání, jak učinil odvolací soud. Podle našeho názoru je tato okolnost samotným základem skutku. Jednání, spočívající v řízení motorového vozidla, není možné z pohledu projednávaného případu místně nebo časově rozdělit, neboť maření výkonu úředního rozhodnutí i překročení nejvyšší dovolené rychlosti časově i místně splývají. Jestliže se v obou případech konkrétní skutkové okolnosti týkají téhož obviněného a jsou neoddělitelně spjaty v čase a místě podle jednotlivých rozhodnutí ESLP lze provést hodnocení o totožnosti skutku z pohledu čl. 4 odst. 1 Protokolu. Takový názor není v žádném rozporu s naukou trestního práva, podle které jde o totožný skutek tehdy, pokud je „zachována alespoň totožnost jednání nebo totožnost následku. Postačí tedy totožnost jednoho z nich. Přitom nemusí být jednání nebo následek popsány se všemi skutkovými okolnostmi shodně, postačí jen shoda částečná, a to jak v případě, kdy některé ze skutečností odpadnou, tak i tehdy, když přistoupí skutečnosti další, tvořící s původními jedno jednání, popř. následek“.¹⁵

Rovněž Nejvyšší soud se několikrát vyslovil k překážce *res iudicata* bránící projednání přečinu § 337 odst. 1 písm. a) TZ. V poslední době se zabýval případem řidiče, který řídil vozidlo v době zákazu činnosti a při kontrole se odmítl podrobit dechové zkoušce. Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 11 Tdo 856/2012, ze dne 15. 11. 2012, odmítl závěr odvolacího soudu, který naopak spatřoval v dané spojitosti porušení zásady *ne bis in idem* a trestní stíhání pro rozpor s mezinárodní smlouvou zastavil. Ovšem toto rozhodnutí Nejvyššího soudu zřejmě není použitelné na výše popsaný případ, neboť naplnění skutkové podstaty správního deliktu nespočívá v samotném řízení motorového vozidla, ale chování řidiče při kontrole policistů, resp. neuposlechnutím jejich výzvy. Z obdobných důvodů na rozebíraný případ nelze použít ani rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz

ked together in time and space, the existence of which must be demonstrated in order to secure a conviction or institute criminal proceedings.“.

¹⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 691 až 692.

183/2005, ze dne 22. 3. 2006. Podle tohoto rozhodnutí řidič spáchal v souběhu několik přestupků, přičemž podle absorpční zásady mu byla uložena sankce za nejpřísněji postižitelný (tzn. § 30 odst. 1 písm. i zákona č. 200/1990 Sb., v tehdy platném znění), tedy za odmítnutí se podrobit výzvě policisty. K porušení této povinnosti nemůže dojít při jízdě, ale teprve když řidič jízdu ukončí a je policistou náležitě vyzván k dechové zkoušce. Řidič navíc v posuzované věci mimo trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) trestního zákona byl obviněn z trestného činu podle § 155 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) trestního zákona, když měl s vozidlem najíždět na jednoho z policistů.

V jiné věci, kterou se zabýval Nejvyšší soud,¹⁶ najdeme vícero shodných znaků s případem rozebíraným v tomto článku. Obviněný řídil automobil, přestože tuto činnost měl zakázanu rozhodnutím soudu. V rámci jízdy řidič nerespektoval dopravní značení, za což byl postižen blokovou pokutou. Obviněný v rámci své obhajoby namítal porušení zásady *ne bis in idem*, neboť byl odsouzen pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) trestního zákona, ačkoliv mu před tím byla uložena bloková pokuta z důvodu nerespektování dopravní značky. Dovolací soud se však s tímto názorem neztotožnil, když uvedl „*Tato jednání se v podstatných rysech neshodují a každé z nich směřovalo proti jinému chráněnému zájmu a mělo i jiné následky. Zatímco v případě trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák. obviněný vykonával činnost, která mu byla pravomocným rozhodnutím soudu zakázána, v případě přestupku porušil pravidla silničního provozu zakotvená v zákoně č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, která byl povinen dodržovat, přestože vykonával činnost, která mu byla zakázána.* Je patrné, že tento názor Nejvyššího soudu, vychází z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Franz Fischer proti Rakousku*, kde evropský soud ještě připouští možnost plurality postihu jednání, které naplní různé skutkové podstaty trestného činu ve smyslu Úmluvy. Tato judikaturní linie je v současnosti překonaná, jak je uvedeno výše.

Není od věci se na celou problematiku podívat ještě z jiného úhlu pohledu. Tedy, pokud bychom vycházeli z předpokladu, že předmětem obou řízení byly dva rozdílné skutky, zřejmě bychom poté došli k závěru, že oba delikty byly spáchány ve vícečinném souběhu. Vícečinný souběh přitom musí být „*založen minimálně dvěma skutky de iure páchanými zcela samostatně a naplňujícími postupně skutkové podstaty příslušných*

trestných činů“¹⁷. Čistě hypoteticky, jestliže by k projednání deliktů spočívajících v maření výkonu úředního rozhodnutí a v překročení rychlosti spáchaných při jedné jízdě motorovým vozidlem byl příslušný jeden orgán (ať již soudní nebo správní), zcela jistě by věc posoudil jako jednočinný souběh, a nezahajoval by společné řízení o dvou deliktech spáchaných ve vícečinném souběhu. Stejně tak by při vícečinném souběhu, mohla nastat absurdní situace, pokud by v trestním řízení nebyla u obviněného prokázána subjektivní stránka přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. V takovém případě by musela být věc postoupena opět správnímu orgánu pro podezření ze spáchání přestupku podle § 125c odst. 1 písm. e) bod 1 ZPPK (tedy řízení bez řidičského oprávnění), který by tak vedl další přestupkové řízení o stejné jízdě obviněného¹⁸. Ostatně pokud by byl správný závěr odvolacího soudu o tom, že jde v projednávaném případě o vícečinný souběh dvou deliktů, pak by se tato pravidla musela nutně uplatnit i ve vztahu k souběhu dvou trestných činů spáchaných během jediné jízdy jedním pachatelem, např. přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) TZ a přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 TZ. Z judikatury¹⁹ i trestněprávní nauky však vyplývá, že v takovýchto případech jde o jednočinný souběh, neboť jde o jeden skutek²⁰. Jak v této souvislosti uvádí Šámal „*jestliže pachatel řídí motorové vozidlo pod vlivem alkoholu v době, kdy mu bylo řízení motorových vozidel zakázáno pravomocným rozsudkem, naplňuje znaky trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 v jednočinném souběhu s trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 odst. 1 písm. a)*“²¹. V tomto případě jde tedy o jednočinný souběh i přesto, že se skutkové podstaty obou trestných činů liší „*v podstatných okolnostech charakterizujících jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace*“.

Oprávněnost předcházející úvahy o jednočinném souběhu lze i podepřít stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. Tpjn

¹⁷ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 338.

¹⁸ To by ve svém důsledku vedlo k tomu, že pokud by řidič překročil nejvyšší dovolenou rychlost, nebyl za jízdy připoután bezpečnostním pásem, a neměl v rozporu s § 32 ZPPK rozsvícena světla pro denní svícení, bylo by možné proti němu vést celkem 3 přestupková řízení, neboť by se všechny delikty lišily slovy napadeného Usnesení „*v podstatných okolnostech charakterizujících jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace*“.

¹⁹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci spis. zn. 7 Tz 19/80, který byl publikován ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 50/1981.

²⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 7 Tdo 389/2012.

²¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 2554.

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 11. 2005, sp. zn. 8 Tdo 1384/2005.

301/2007: „jestliže pachatel řídí motorové vozidlo, ačkoli není držitelem příslušného řidičského oprávnění podle zvláštního zákona (zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů), a to v době, kdy mu bylo řízení motorových vozidel zakázáno pravomocným rozsudkem nebo rozhodnutím příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností v přestupkovém řízení, zpravidla naplňuje znaky trestných činů řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d tr. zák. a maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák. **spáchaných v jednočinném souběhu**“.

Dalším příkladem, ovšem zde již jednočinného souběhu správního deliktu a trestného činu, je případ řidiče, který řídil motorové vozidlo bez příslušného řidičského oprávnění a zároveň při dopravní nehodě způsobil jinému drobné ublížení na zdraví. Takové jednání dříve naplňovalo skutkovou podstatu trestného činu řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d tr. zák. a zároveň skutkovou podstatu přestupku podle § 49 odst. 1 písm. b) přestupkového zákona. Zdá se, že v této situaci nebyl jednočinný souběh vyloučen - pod žádný z případů tzv. zdánlivého souběhu (vztah speciality, subsidiarity, faktická konzumpce, pokračování, hromadné a trvající delikty) nelze pospatý stav podřadit.²²

6. Záchranná brzda při úniku postihu vs hra podle platných pravidel

Zmiňovaná rozhodnutí soudů I. a II. stupně jsou při posuzování totožnosti obou skutků založené na jejich právním hodnocení. Tento přístup více či méně odpovídá překonané judikatorní linii představované rozhodnutím ve věci *Franz Fischer proti Rakousku*. Tzn. že o tentýž trestný čin jde pouze v případě, kdy mají oba posuzované trestné činy stejné podstatné znaky. Tento postoj zdůrazňující právní kvalifikaci však ve svém důsledku vedl k oslabení garancí vyplývajících z čl. 4 odst. 1 Protokolu.²³ V této souvislosti je nezbytné dodat, že práva zakotvená v Úmluvě (vč. Protokolu) musí být vykládána tak, aby byla praktická a účinná, nikoliv pouze teoretická a iluzorní. Příslušná ustanovení Úmlu-

vy proto musí být vykládána s ohledem na jejich cíl a účel.²⁴ Pokud by při hodnocení totožnosti skutku hrála roli právní kvalifikace dle vnitrostátního práva, pak by byla ochrana zakotvená v čl. 4 odst. 1 Protokolu pouze zdánlivá, neboť by umožňovala státům přijmout takovou vnitrostátní úpravu, díky které by se mohly vyhnout plnění závazků vyplývajících z Úmluvy a jejích protokolů. Zřejmě i těmito úvahami byl ESLP veden ve věci *Zolotukhin proti Rusku*, když při řešení otázky, zda jde o tentýž trestný čin, namísto jeho právního hodnocení upřednostnil jeho skutkový stav. Ostatně k obdobnému názoru se připojil Nejvyšší soud v již zmiňovaném usnesení ve věci sp. zn. 3 Tdo 1053/2010, ve kterém rozhodl, že „v daném případě je popis jednání, které bylo nezbytné ke způsobení následku, zcela shodný. Je pravdou, že není zcela zachován totožný následek. Ve správním (přestupkovém) řízení bylo tímto následkem především porušení správních předpisů obviněným, v následném trestním řízení u Okresního soudu v Litoměřicích byla následkem těžká újma na zdraví, k níž však došlo v důsledku porušení správních předpisů obviněným. Pouze částečné zachování následku ale není na překážku, neboť je v dané věci rozhodující skutečnost, že byla splněna podmínka vyslovená velkým senátem Soudu, a to, že totožnost skutku je dána tehdy, když se konkrétní skutkové okolnosti týkají téhož obviněného a jsou neoddělitelně spjaty v čase a místě. Postup orgánů činných v trestním řízení, které neakceptovatelným způsobem „rozdělily“ jednání obviněného, představující s ohledem na skutkové okolnosti jeden skutek (podmínka neoddělitelnosti v čase a místě), na dva samostatné skutky, kteréžto následně byly posouzeny v rámci různých řízení (porušení správních předpisů v rámci přestupkového - správního - řízení, způsobení těžké újmy na zdraví v rámci řízení trestního), byl nesprávný“.

7. Závěr

Autoři tohoto článku jsou toho názoru, že správní orgán pochybil, když projednal přestupek spočívající

²² Prášková, H. Princip ne bis in idem v řízení o správních deliktech. Trestněprávní revue, 2012, č. 3, s. 55.

²³ Viz bod 80 rozsudku ESLP ve věci *Zolotukhin proti Rusku*: „The Court further notes that the approach which emphasises the legal characterisation of the two offences is too restrictive on the rights of the individual, for if the Court limits itself to finding that the person was prosecuted for offences having a different legal classification it risks undermining the guarantee enshrined in Article 4 of Protocol No. 7 rather than rendering it practical and effective as required by the Convention“.

²⁴ Viz bod 80 rozsudku ESLP ve věci *Zolotukhin proti Rusku*: „The Court considers that the use of the word „offence“ in the text of Article 4 of Protocol No. 7 cannot justify adhering to a more restrictive approach. It reiterates that the Convention must be interpreted and applied in a manner which renders its rights practical and effective, not theoretical and illusory. It is a living instrument which must be interpreted in the light of present-day conditions (see, among other authorities, *Tyrer v. the United Kingdom*, 25 April 1978, § 31, Series A no. 26, and *Christine Goodwin v. the United Kingdom* [GC], no. 28957/95, § 75, ECHR 2002-VI). The provisions of an international treaty such as the Convention must be construed in the light of their object and purpose and also in accordance with the principle of effectiveness (see *Mamatkulov and Askarov v. Turkey* [GC], nos. 46827/99 and 46951/99, § 123, ECHR 2005-I)“.

v překročení nejvyšší dovolené rychlosti, neboť ten byl spáchán v jednočinném souběhu s přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Tímto postupem zabránil rozhodnout o vině a trestu za tento přečin, když trestnímu řízení vytvořil překážku *res iudicata*.

Oba trestní soudy ve snaze postihnout „závažnější“ delikt, zvolili prostředky k tomu účelu. Rozdělení jediného skutku na dva samostatné však kontrastuje s charakteristikou jednání obviněného a v konečném důsledku s čl. 4 odst. 1 Protokolu, resp. § 11 odst. 1 písm. j) TR.

Summary

This article discusses the „*ne bis in idem*“ principle, which when translated means „not twice in the same“, in reference to a general principle of criminal law. This principle serves as a protection to an individuals rights and freedoms. The European Court of Human Rights included misdemeanour in its judicature as a criminal act. This shows the authors that it is not possible to use common rules in cases of competition of misdemeanour and criminal act. This allows to use the „*ne bis in idem*“ principle in criminal acts competition and competition of misdemeanour and criminal act. This article reacts to the precedent set by the European Court of Human Rights in case *Zolothukin vs. Russia* which united different opinions in judicature. Authors apply the European Court of Human Rights verdict in cases of competition of criminal act and misdemeanour. They also mention judicature of the Supreme Court of the Czech republic, which commented on „*res iudicata*“ several times.